

Scientific Journal

VIRTUS

#44, May, 2020
published since 2014

2020

ISSN 2410-4388 (Print)
ISSN 2415-3133 (Online)

Scientific Journal *Virtus*
Issue # 44, May, 2020
Published since 2014

*Recommended for publication by the Council of
NGO "Sobornist" (the proceedings No.9, May 29, 2020).*

Founder: Scientific public organization
"Sobornist" (Ukraine).

Publisher: Center of Modern Pedagogy "Learning
Without Borders" (Canada).

Partners:

- + Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine);
- + Lugansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine);
- + Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
- + SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);
- + Consortium for Enhancement of Ukrainian Management Education (Ukraine);
- + Pomeranian Academy in Slupsk (Poland);
- + Baku Islamic University (Azerbaijan);
- + University of the town of Nish (Serbia);
- + Zielonogorski University (Poland);
- + Center of Modern Pedagogy "Learning Without Borders" (Canada).

*Virtus: Scientific Journal / Editor-in-
Chief M.A. Zhurba - May # 44,
2020. - p.*

Editor-in-Chief:

Zhurba M.A., Ph.D., professor, Head of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Deputy Editor-in-Chief:

Kuzmichenko I.O., Ph.D., associate professor, Head of the Department of Humanities of SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);

Talishinski E.B., Ph.D., associate professor, Head of the Department of Public Disciplines of the Baku Islamic University (Azerbaijan);

Starichenko E.V., Head of Analytical Department of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Mainhandling Editor:

Kravchenko Yu.V., Manager on international cooperation of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Journal Indexing:

✓ **Google Scholar** is a freely accessible web search engine that indexes the full text or metadata of scholarly literature across an array of publishing formats and disciplines. The Google Scholar index includes most peer-reviewed online academic journals and books, conference papers, theses and dissertations, preprints, abstracts, technical reports, and other scholarly literature, including court opinions and patents. Google Scholar's database contains roughly 389 million documents including articles, citations and patents making it the world's largest academic search engine.

✓ **Scientific Indexing Services (SIS) (USA)** is academic database which provides evaluation of prestigiousness of journals. The evaluation is carried out by considering the factors like paper originality, citation, editorial quality, and regularity & international presence.

✓ **Citefactor (USA)** is a service that provides access to quality controlled Open Access Journals. The Directory indexing of journal aims to be comprehensive and cover all open access scientific and scholarly journals that use an appropriate quality control system, and it will not be limited to particular languages or subject areas.

✓ **ResearchBib** is open access with high standard indexing database for researchers and publishers. Research Bible may freely index journals, research papers, call for papers, research position.

✓ **Scientific Journal Impact Factor (SJIFactor)** is an international, recognized platform for promoting scientific achievements, as well as supporting publishers and scientific communities interested in state-of-the art research activities in innovation and applied science areas.

Journal «Virtus» has been positively evaluated in the SJIF Journal Master List evaluation process. **SJIFactor = 5,194.**

✓ **Directory of Research Journal Indexing (DRJI)** is to increase the visibility and ease of use of open access scientific and scholarly journals thereby promoting their increased usage and impact. DRJI supply champion has access to global-renowned content in all discipline areas including magazine and journal articles. DRJI advocate, educate, and provide the central resource for indexing.

✓ **International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)** – academic database was organized with the aim of creating an open platform for scientific research around the world. IIJIF provides the necessary communication of scholars, editors, publishers and conference organizers, through its exclusive services: provides indexing of scientific journals (calculates the impact factor), forms a list of national/international conferences and journals.

**Certificate of Mass Media Registration:
KB № 21060-10860P from 24.11.2014 p.**

Journal Editorial Staff Contact Information.
e-mail: virtustoday@gmail.com
website: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua>

© Authors of the Articles, 2020.

© Scientific Journal «Virtus», 2020.

УДК 372.881.1

Жеманова О.А.,

викладач кафедри філології Дніпровського державного аграрно-економічного університету,
elenka.zhemanova@gmail.com

Україна, м. Дніпро

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РІШЕННЯ В ВУЗІВСЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ

В поданій статті розглянуто поняття навчально-пізнавальної діяльності, визначено, які види діяльності вона охоплює, хто керує цим процесом та на що він спрямований, чому чільне значення відводиться активізації. Автором визначено, що активність студентів під час занять має значний вплив на якість навчання, що від неї залежить, який кінцевий результат після навчання отримає студент; що необхідно робити, щоб утримувати активність на належному рівні; визначені чинники, які формують активізацію навчально-пізнавальної діяльності. Також досліджено, з якими проблемами може зіткнутись викладач в процесі навчально-пізнавальної діяльності. Виявлено, що студенти повинні навчитись самостійно здобувати знання під час навчальної діяльності.

Ключові слова: освіта, навчально-пізнавальна діяльність, мотивація, організація навчання, активність, самостійність, увага.

Постановка проблеми. Сучасність як ніколи потребує спеціалістів, які відповідально ставляться до виконання своєї роботи, володіють діловими якостями. Сьогоднішнє суспільство, в якому інформаційні технології розвиваються кожного дня, зацікавлене у спеціалістах, які добре розуміються на своїй справі, які компетентні та високоосвічені, які діятимуть активно та вміють самостійно приймати рішення. Ситуація, що склалася в сучасному суспільстві, вимагає від кожної людини підвищення освітнього, професійного та культурного рівня; потребує навичок та вмінь; диктує необхідність підвищення особистої активності, відповідальності та підприємливості; сприяє пошуку спеціальних форм навчання. Закон України «Про освіту» говорить, що «зміст освіти має бути орієнтоване на забезпечення самовизначення особистості, створення умов для її самореалізації», його розроблено з урахуванням сучасних вимог економіки України, входженням національної вищої освіти до Європейського простору вищої освіти та переходу системи вищої освіти в рамки Національної кваліфікації [1].

Відповідно до змісту Державного освітнього стандарту, зросли соціальні запити до підготовки кваліфікованих фахівців. У сучасних умовах процес навчання молодого фахівця не закінчується в професійному училищі або ліцеї, технікумі, коледжі або виші, – він стає безперервним. Можливо відстежити зв'язок, який напряму пов'язує ступінь розвитку суспільства з тим, наскільки професіонал інтелектуально розвинений: високий рівень матеріально-технічної бази і культури вимагають від фахівців відповідних знань і умінь, а також постійного прагнення до вдосконалення освітнього рівня і підвищення кваліфікації. Тобто, виникає нагальна потреба кожної людини в системі безперервної освіти.

Система безперервної освіти покликана сприяти реалізації основних завдань соціально-економічного і культурного розвитку суспільства, оскільки саме заклади початкової, середньої та вищої, а також післядипломної освіти, готують людину до активної діяльності і повно-

цінної праці. Ці потреби суспільства диктують необхідність серйозного реформування системи освіти. Однак, на сучасному етапі система освіти не досконала як з точки зору форм і методів її організації, так і з точки зору її мотивації та стимулювання. Тому визначення стратегічних напрямків розвитку системи неперервної освіти на перспективу набуває великого значення. Фахівець сьогодення повинен володіти певними якостями особистості, необхідними йому для конкурентоспроможності на ринку праці. Ефективність підготовки фахівців головним чином залежить від діяльності вишу по залученню студентів до майбутньої професії, забезпечення в навчально-виховному процесі формування професійної спрямованості.

Сучасна система освіти ставить перед собою завдання, які сприятимуть підвищенню якості загальної, професійної та вищої освіти, а також в просуванні закладів вищої освіти на міжнародний рівень, підвищенні конкурентної спроможності вищої освіти на світовому ринку праці. Все це пов'язане з навчально-пізнавальною діяльністю.

Мета статті. У статті автором поставлено за мету розглянути поняття навчально-пізнавальної діяльності, визначити, які види діяльності вона охоплює; які чинники її формують та що має вплив на її активізацію; хто перш за все організовує навчально-пізнавальну діяльність та створює умови для успішного її виконання; визначити, з якими проблемами можна зіткнутись під час активізації навчально-пізнавальної діяльності та на що слід звернути увагу, щоб уникнути цих проблем у подальшій роботі.

Виклад основного матеріалу. Навчально-пізнавальна діяльність – це складний і багатогранний процес навчання, яким керує викладач. Викладач повинен вміло спрямовувати цей процес для того, щоб студенти повною мірою придбали в процесі навчання знання, вміння, навички; щоб вони могли розвинути свої творчі і розумові здібності. В процесі навчання студенти отримують

систематичну освіту. Навчання має в своїй основі вербально-діяльний підхід, побудований на спілкуванні, при якому викладач взаємодіє зі студентом. Від того, наскільки успішно викладач взаємодіє зі студентом, залежить і якість навчання.

Система освіти останнім часом зазнає ряд істотних змін. Перш за все, це пов'язане з тим, що між традиційними методами навчання та обсягом нових знань, який постійно зростає, виникають суперечливості, які необхідно долати. Для вирішення ряду питань стали широко застосовувати новітні інформаційні технології при підготовці до занять, а також під час їх проведення, що допомагає у вирішенні ряду суперечливостей, що виникають при організації навчання.

Щодо поняття навчально-пізнавальної діяльності – це вид діяльності, елемент цілісної системи освіти особистості, що представляє собою цілеспрямоване, систематично організоване, кероване ззовні або самостійну взаємодію студента з навколишньою дійсністю, результатом якого є оволодіння студентом на рівні відтворення або творчості системою наукових знань і способів діяльності, а також його розвиток [2].

Пізнавальна діяльність студентів охоплює такі види як: самостійна, індивідуальна і колективна (робота в парах, групах). Всі ці види робіт можуть використовуватися як в процесі проведення аудиторних занять, так і в позааудиторний час. Завдання до таких занять підбираються викладачем і виконуються під його безпосереднім контролем; самостійний вид діяльності виконується під контролем викладача, але без його участі. Для того, щоб отримати найбільше надбання – знання, студенту необхідно докласти своїх зусиль, розумових і практичних. Отримані знання є підсумком в навчально-пізнавальній діяльності.

Важливим завданням викладача закладу вищої освіти є, насамперед, правильна організація роботи студентів, вміння сформулювати умови для успішного її виконання, що має на увазі не тільки наукову підготовку, а й педагогічну. Викладач повинен вміти зацікавити студента навчальним процесом і в рівній мірі підключити його навички. Коли студент зацікавлений, то це дасть позитивні результати. Щоб зацікавити студента навчальним процесом, викладачеві необхідно його організувати і правильно спланувати, підключивши до нього різні методи навчання. Провідну роль в цьому відіграє детальний відбір викладачем необхідного навчального матеріалу.

Управління навчально-пізнавальною діяльністю включає планування, детальне вивчення її організації, керівництво викладача (пряме чи непряме), контроль за виконанням роботи, оцінювання виконаної роботи, доведення отриманих результатів до студентів.

Студенти здобувають знання, вміння і навички завдяки пізнавальній активності і правильному керівництву викладача. У процесі оволодіння навичками особливе місце посідає пізнавальна активність. Керівництво навчально-пізнавальною діяльністю може бути як активним, так і пасивним. Активний процес керівництва спрямований на донесення знань студентам, при цьому має бути присутній зворотний зв'язок студент-викладач. У викладача має бути індивідуальний підхід до кожного

студента, враховуючи його особливості; викладач повинен уміти управляти навчальним процесом, який спрямований на розвиток студентів; він повинен планувати і моделювати навчальний процес. Пасивний процес спрямований на передачу інформації, при цьому увага повинна приділятися тільки формам її передачі. Студенти, в свою чергу, також можуть брати активну або пасивну участь в навчально-пізнавальному процесі.

Для того, щоб студенти були зацікавлені в навчально-пізнавальній діяльності, щоб розвинути в них позитивну мотивацію до навчання, необхідно створити певні умови, які будуть цьому сприяти. У позитивно мотивованих студентів з'являється не тільки зацікавленість у навчанні, а й формується пізнавальний інтерес, з'являється активність у навчально-пізнавальній діяльності. До складу активного навчального процесу входять:

- інтенсивність освоєння пропонованого матеріалу;
- свідомість і готовність у виконанні завдань;
- систематичне навчання;
- міцний зв'язок з предметом;
- постійний контроль та інше [3].

Студенти, які найбільш активно беруть участь в навчально-пізнавальній діяльності, є і більш самостійними. Вони більше прагнуть засвоїти матеріал без участі дорослих та викладачів. Це показує, що самостійність знаходиться в тісному зв'язку з активністю.

Активність як невід'ємна частина навчання містить наступні принципи:

✓ принцип проблемності, коли створюється проблемна ситуація, для виходу з якої студент самостійно формує нове знання;

✓ принцип адекватності навчально-пізнавальної діяльності, в цьому принципі навчально-пізнавальна діяльність студентів повинна якомога ближче відповідати реальній ситуації;

✓ принцип взаємонавчання, при якому студенти аналізують отриману інформацію, роблять висновки і обмінюються отриманими знаннями один з одним;

✓ принцип дослідження явищ, що вивчаються, в основі цього принципу лежить творчий підхід;

✓ принцип індивідуалізації, цей принцип спирається на індивідуальні якості кожного студента;

✓ принцип самостійності, побудований на самостійному оволодінні знаннями;

✓ принцип мотивації, студент повинен бути мотивований і в навчанні, і в житті без майбутньої спеціалізації [4].

Викладач повинен уміти управляти активністю студентів, щоб не було спадів і якість навчання була на високому рівні. Для цього педагоги використовують різні прийоми і методи, які підвищують активність і самостійність, а також сприятливо впливають на ефективність в навчально-пізнавальній діяльності. Активність студентів легко підвищити, якщо розігрувати на заняттях різні нестандартні ситуації, які в подальшому вони зможуть застосувати на практиці, при цьому з кожним разом ускладнюючи таку ситуацію. При розігруванні ситуацій вони також зможуть заповнити відсутні знання; навчатися відстоювати свою думку і висловлювати власну точку зору, правильно ставити запитання; вести діалог; швидко аналізувати і знаходити вихід з ситуації, що

склалася, або проблеми. Все це не дасть бажаного результату, якщо студент не активізує свою увагу. Увага може бути як колективна, так і індивідуальна. Якщо уваги недостатньо, то студент буде брати участь в навчально-пізнавальній діяльності не в повну силу, що може негативно позначитися на засвоєнні і розумінні матеріалу, а при виконанні завдань призведе до того, що будуть допущені помилки. Це дасть поштовх до того, що активність студента в навчально-пізнавальній діяльності буде знижуватися. Головне завдання викладача полягає в тому, щоб не дати активності студента знизитися і утримати її на достатньому рівні. В незалежності від того, які методи викладач задіє для побудови навчального процесу, навчання повинне давати позитивний результат. У свою чергу, позитивний результат безпосередньо залежить від того, наскільки студент активний в процесі навчально-пізнавальної діяльності.

У педагогічній практиці викладачі дуже часто стикаються з низкою проблем, які впливають на активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів. Однією з таких проблем є те, що студенти мають низький рівень базових знань. Причин для цього може бути багато, це і слабка пам'ять, і невміння раціонально використовувати свій вільний від навчання час, і ставлення до навчального процесу з боку студентів, тощо [5]. Студенти, які мають низький рівень базових знань, вимагають більшої уваги і допомоги з боку викладача не тільки під час занять, а й позааудиторний час, тому що таким студентам дуже складно самостійно опанувати великий обсяг наданого матеріалу. Викладачам дуже складно в ті аудиторні години, які відводяться на вивчення предмета, організувати навчальний процес. Адаже студентам потрібно дати не тільки теоретичний матеріал, але навчити застосовувати отримані знання на практиці.

Щоб студенти могли успішно і активно брати участь в навчальному процесі, щоб вони могли оволодіти знаннями на високому рівні, для цього мають бути максимально правильно організовані педагогічні умови. Це є проблемою, яка на сьогоднішній день дуже актуальна.

У сучасній системі освіти з використанням інноваційних методів навчання існує така проблема навчально-пізнавальної діяльності, як нестача спілкування між викладачем і студентом або, як її ще називають, – живе спілкування. Для студентів таке спілкування дуже важливе і потрібне, особливо на самому початку їх студентської діяльності. Таке спілкування між викладачем і студентом повинно містити не тільки питання і відповіді, які виникають в процесі навчальної діяльності, але полягає у вигляді підтримки, яку викладачі можуть надати студентам. При роботі з групою викладачі також зіштовхуються з тим, що більшість зі студентів є невмотивованими і незорієнтованими в своїй майбутній професії, вони не мають уявлення, що застосовуючи в подальшому отримані знання, можуть бути перспективними фахівцями [6].

Якщо студент не володіє пізнавальним інтересом і не розвиває його, то активізувати його навчально-пізнавальну діяльність дуже складно, а часто і неможливо. А процес викладання без активної участі студентів просто нездійсненний.

Висновки. Пізнавальна діяльність супроводжує нас на кожному кроці, ми постійно чогось вчимося і щось пізнаємо, ми маємо справу з нею в будь-якій сфері життєдіяльності, а також в соціальних взаєминах. Але тільки під час навчального процесу пізнавальна діяльність відточується і чітко формується, тому що в навчальному процесі міститься один з важливих факторів – це пізнавальний інтерес. Навчально-пізнавальна діяльність студентів поєднує в собі окремі дії. Навчання – це не механічний процес, який налагоджений до автоматизму, це процес, який містить в собі дуже важливий компонент: взаємодію студентів і викладача. Для того, щоб навчання було успішним і мало позитивний результат, студенти повинні прагнути до знань, бути активними на заняттях, повинні вміти самостійно здобувати знання, використовувати свої вміння і навички.

Використовуючи в навчанні ті чи інші методи, необхідно прагнути до отримання позитивного результату. Студенти повинні не тільки засвоїти викладений їм матеріал, але також повинні вміти відточувати отримані знання в практичній діяльності, адже позитивний результат в навчанні безпосередньо пов'язаний з активністю студентів у навчально-пізнавальної діяльності та є невід'ємною складовою будь-якого навчального процесу.

Література

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 1996 р. № 1074 «Про затвердження Положення про державний вищий навчальний заклад» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1074-96-n/page>
2. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – URL: <http://sum.in.ua/>
3. Шукіна Г.М. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе. – М.: Просвещение, 1982.- 195с.
4. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход Текст.: Метод. пособие. // А.А. Вербицкий. – М.: Высшая школа, 1991.- 207с.
5. Шамова Т.И. Активизация обучения студентов. – М.: Знание, 1979.- 96с.
6. Беликов В.А. Дидактические основы организации учебно-познавательной деятельности студентов Текст.: Учебное пособие / В.А. Беликов. – Челябинск: Издательство ЧТТИ «Факел», 1994.- 157с.

References

1. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 5 veresnya 1996 r. # 1074 «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro derzhavnyj vyshchij navchalnyj zaklad» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1074-96-n/page>
2. Akademichnij tлумачnij slovník ukrayinskoyi movi [Elektronnyj resurs]. – URL: <http://sum.in.ua/>
3. Shchukina G.I. Aktivizaciya poznavatel'noj deyatel'nosti uchashchihhsya v uchebnom processe. – M.: Prosveshchenie, 1982.- 195 s.
4. Verbičkij A.A. Aktivnoe obuchenie v vysshej shkole: kontekstnyj podhod Tekst.: Metod. posobie. // A.A. Verbičkij. – M.: Vysshaya shkola, 1991.- 207s.
5. Shamova T.I. Aktivizaciya obucheniya studentov. – M.: Znanie, 1979.- 96s.
6. Belikov V.A. Didakticheskie osnovy organizacii uchebno-poznavatel'noj deyatel'nosti studentov Tekst.: Uchebnoe posobie / V.A. Belikov. – Chelyabinsk: Izdatel'stvo ChGPI «Fakel», 1994.- 157 s.

Zhemanova O.A.,

*teacher of Philology Department of Dnipro State University of Agriculture and Economics,
elenka.zhemanova@gmail.com*

Ukraine, Dnipro

**ACTIVATION OF STUDENTS' EDUCATIONAL AND COGNITIVE ACTIVITIES,
PROBLEMS AND WAYS TO SOLVE THEM IN UNIVERSITY PEDAGOGY**

This article discusses the concept of educational and cognitive activity and what types of activities it covers, who manages this process and what it is aimed at, why activation is given the main importance. The author determines that the activity of students during classes does not have any effect on the quality of training and the final result, getting by student after training also depends on it; what needs to be done to keep activity at the proper level; identified factors that form the activation of educational and cognitive activities. The question of what problems a teacher may encounter during educational and cognitive activities is also considered. It was revealed that students should learn independently, acquire knowledge during educational activities.

Key words: *education, educational and cognitive activity, motivation, organization of training, activity, independence, attention.*

